

Jakub Bornio

Polityczna gra o Gruzję: UE, Węgry i kontrowersje wokół „ustawy o zagranicznych agentach”

W Gruzji, która posiada status państwa kandydującego do Unii Europejskiej, od połowy marca trwają protesty związane z próbą uchwalenia tzw. „ustawy o zagranicznych agentach”. Unia Europejska długo nie przedstawiała jasnego stanowiska w tej sprawie. Wspólną deklarację państw członkowskich, dotyczącą zaistniałej sytuacji, ostatecznie zablokowały Węgry, przy wsparciu Słowacji. Mimo że Gruzja nie jest priorytetowym partnerem Węgier, stanowi istotny element szerszej strategii politycznej rządzącej w tym państwie partii Fidesz.

Tło wydarzeń. Od połowy marca w Gruzji trwają protesty związane z procedowaniem przez tamtejszy parlament tzw. „ustawy o zagranicznych agentach” ([„Komentarze Brief IEŚ”, nr 1106](#)). Głównym celem rządu Gruzji (partia Gruzińskie Marzenie) jest osłabienie opozycji i zabetonowanie systemu politycznego przed wyborami parlamentarnymi, zaplanowanymi na październik 2024 r. Próba przeforsowania ustawy powoduje sprzeciw części obywateli Gruzji, którzy obawiają się pogłębienia niedemokratycznej formy rządów i w konsekwencji oddalenia perspektywy współpracy z Unią Europejską (UE). Poparcie dla integracji Gruzji z UE wyraża ponad 80% społeczeństwa i to ono jest jednym z głównych determinantów protestów. Pomimo wysokiego wskaźnika poparcia dla integracji Gruzji z UE polityka Gruzińskiego Marzenia w tym zakresie pozostaje niejednoznaczna. Rząd oficjalnie stara się o członkostwo w organizacji, ale jednocześnie jego przedstawiciele często i otwarcie ją krytykują.

Reakcje Unii Europejskiej. Od 14 grudnia 2023 r. Gruzja posiada status państwa kandydującego do UE. Został on nadany w wyniku zmian geopolitycznych, jakie dokonały się po pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę, ale jednocześnie był uzależniony od wypełnienia przez Gruzję określonych zobowiązań, zawartych przez Komisję Europejską w tzw. dwunastu priorytetach. Zarówno tzw. „ustawa o zagranicznych agentach”, jak i pacyfikowanie protestów znacząco odbiegają od standardów obowiązujących w UE i są sprzeczne z treścią rekomendacji Komisji Europejskiej. Mimo to reakcja UE na wydarzenia w Gruzji była bardzo powściągliwa. Przedstawiciele instytucji UE wyrażali jedynie niezadowolenie z polityki rządu Gruzji oraz wzywali do przestrzegania zobowiązań wynikających ze statusu państwa kandydującego¹. Bardziej zdecydowane stanowisko wyraził tylko Parlament Europejski, jednak ze względu na specyfikę funkcjonowania wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE jego kompetencje są ograniczone². Pomimo politycznego zaangażowania się poszczególnych państw członkowskich UE w kryzys w Gruzji, wspólne stanowisko wszystkich 27 państw UE (w ramach Rady Unii Europejskiej) nie zostało opublikowane także po trzecim, tj. ostatnim czytaniu ustawy. Wspólną inicjatywę zablokowały Węgry, wsparte przez Słowację, a Olivér Várhelyi, węgierski komisarz ds. polityki sąsiedztwa i rozszerzenia, miał odmówić przyjęcia wspólnego stanowiska z wysokim przedstawicielem UE ds. polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (HR) Josephem Borrellem³.

Polityka Węgier wobec Gruzji. Gruzja nie jest priorytetowym kierunkiem polityki zagranicznej Węgier, pozostaje jednak ważnym elementem składowym rozmaitych polityk rządu tego państwa, zarówno w wymiarze

¹ Zobacz np. stanowisko przewodniczącej Komisji Europejskiej, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_24_2402 [27.05.2024].

² Należy jednak zauważyć, że w kontekście rewolucji Euromajdanu zarówno sama instytucja, jak i poszczególni europarlamentarzyści odegrali istotną rolę w podtrzymywaniu morale i determinacji protestujących.

³ HR Borrell wraz z Komisją Europejską ostatecznie wystosował oficjalne stanowisko.

wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Regularnie odbywają się gruzińsko-węgierskie spotkania na najwyższym szczeblu rządowym. W ostatnim czasie spotkanie premierów miało miejsce w maju 2023 r., kiedy ówczesny premier Gruzji Irakli Garibaszwili uczestniczył jako *keynote speaker* w Konferencji Konserwatywnej Akcji Politycznej (*The Conservative Political Action Conference – CPAC*⁴) w Budapeszcie. W październiku 2023 r. w Telawi w Gruzji doszło do wspólnego posiedzenia rządów, a w grudniu tego samego roku na Węgry udała się delegacja gruzińskich parlamentarzystów, która lobbowała za przyznaniem Gruzji statusu państwa kandydującego do UE. Obecny premier Gruzji Irakli Kobachidze uczestniczył również w charakterze *keynote speaker* w tegorocznej edycji węgierskiej konferencji CPAC.

Ze względu na konserwatywny profil partii Gruzjińskie Marzenie jest ona dla Fideszu naturalnym partnerem w budowaniu szerokiej międzynarodowej koalicji partii politycznych. Strategią premiera Viktora Orbána od lat pozostaje otwarte wspieranie wybranych, konserwatywnych liderów i stronnictw politycznych w poszczególnych państwach⁵. Spełnia to istotną funkcję wewnętrzną (budowanie poparcia dla polityk rządu Węgier poprzez uświadamianie społeczeństwa, że konserwatyzm jest szerokim trendem międzynarodowym, a nie specyfiką Fideszu) oraz międzynarodową (zdobywanie przychylności rządzących lub predestynujących do rządzenia w innych państwach).

Rząd Węgier od kilku lat jest również krytykowany przez instytucje UE, które zwracają uwagę na kwestię problemów z praworządnością i stanem demokracji w tym państwie. Główna linia przeciwstawiania się tej krytyce zbudowana jest wokół zasady nieingerencji oraz założenia, że żaden podmiot zewnętrzny nie powinien wpływać na prawodawstwo wewnętrzne bez zgody rządu Węgier, którego legitymizacja wynika wprost z mandatu udzielonego przez obywateli. Podobnej argumentacji węgierscy politycy używają w odniesieniu do kryzysu w Gruzji i polityki UE wobec niej. Balázs Orbán, dyrektor polityczny gabinetu Viktora Orbána, w poście na portalu Facebook napisał, że „Węgry nie pozwolą na działania Brukseli przeciw suwerenności [Gruzji]”. Wskazał również, że w „Europie potrzeba więcej tego rodzaju rozwiązań prawnych”, które „chronią suwerenność i wzmacniają demokrację poprzez czynienie zagranicznych interwencji transparentnymi”. Stanowi to jasne nawiązanie do działalności na Węgrzech organizacji związanych z Amerykaninem węgiersko-żydowskiego pochodzenia, George'em Sorosem, który oskarżany jest przez polityków Fideszu o wspieranie partii opozycyjnych, think tanków oraz mediów i inicjatyw skierowanych przeciwko rządowi Węgier.

W związku z przedstawionymi wyżej czynnikami rząd Węgier nie wystąpi otwarcie przeciwko rządowi Gruzji i będzie starał się blokować wszelkie inicjatywy UE, które miałyby doprowadzić do penalizacji przedstawicieli Gruzjińskiego Marzenia (np. sankcje indywidualne). Pomimo niejednoznacznej polityki zagranicznej (głównie w kontekście rozszerzenia UE o Ukrainę i wcześniejszego blokowania akcesji Szwecji do NATO), Węgry wspierają rozszerzenie struktur euroatlantyckich. Ich głównym obszarem zainteresowania są w tym kontekście Bałkany Zachodnie. Taka polityka wymaga konsekwencji, stąd premier Orbán otwarcie zapewnia, że wspiera także integrację Gruzji z NATO i UE. Zasadne jest natomiast pytanie, czy taka wola – rzeczywista, a nie deklaracyjna – jest również po stronie rządu Gruzji.

Rząd Węgier współpracuje także z Gruzją w ramach projektu tzw. korytarza energetycznego. Działanie to jest realizowane w szerszym formacie, przy udziale Azerbejdżanu i Rumunii. Jego celem jest połączenie Azerbejdżanu poprzez Gruzję i Morze Czarne z państwami UE kablem elektroenergetycznym o możliwości przesyłu 1 GW energii elektrycznej wytwarzanej w Azerbejdżanie z odnawialnych źródeł energii.

Wnioski. Gruzja nie jest państwem priorytetowym w ramach polityki zagranicznej Węgier, ale profil polityczny partii Fidesz, konieczność budowania poparcia wewnętrznego oraz spory Węgier z instytucjami Unii Europejskiej sprawiają, że stanowi ona ważny element składowy w ramach szerszej strategii rządu Viktora Orbána. Węgry popierają współpracę Gruzji ze strukturami euroatlantyckimi i z pewnością nie zależy im na zawieszeniu

⁴ CPAC to konferencja organizowana przez wpływową amerykańską organizację polityczną American Conservative Union, zrzeszającą konserwatywnych liderów politycznych.

⁵ Np. VOX w Hiszpanii, Smer na Słowacji, Donald Trump w USA.

przyznanego Gruzji statusu państwa kandydującego do UE. Między innymi ze względu na te czynniki Węgry nie będą otwarcie występowały przeciwko rządowi Gruzji i politykom Gruzjińskiego Marzenia ani nie będą skłonne do wspierania polityki UE wymierzonej przeciwko tamtejszemu rządowi. Jest to istotne również w kontekście planowanego przejęcia przez Węgry przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej w drugim półroczu 2024 r.